Bijlage K. Toelichting zonneladder

Doelstellingen voor duurzame energie

Naast de provinciale doelstellingen van 50% duurzame energie in 2030 en 100% in 2050 is er in 2019 op nationaal niveau een Klimaatakkoord gesloten. Hierin is onder meer afgesproken dat er in 2030 35 TWh vermogen aan duurzame energie moet zijn gerealiseerd door middel van bestaande technieken (zonne- en windenergie). In de Regionale Energie Strategieën (RES) is deze opwekdoelstelling nader uitgewerkt per regio.

In het concept RES bod heeft RES Noordoost Brabant (NOB) afgesproken om 1,6 TWh aan duurzame energie op te wekken in 2030 (4,6% van de 35 TWh). In het concept RES bod is ook vertaald wat de opwekopgave per gemeente is. In de RES 1.0 is deze regionale opgave en de verdeling per gemeente overgenomen. Gemeente Bernheze heeft een resultaatverplichting om 0,06 TWh aan duurzame energie op te wekken in 2030. De RES 1.0 is op 27 mei 2021 door de gemeenteraad van Bernheze vastgesteld.

Gemeentelijke zonneladder

Beschrijving gemeentelijke zonneladder

In het ruimtelijke beleid zonneparken heeft de gemeente Bernheze een zonneladder opgenomen. Hierin is opgenomen dat de gemeente prioriteit geeft aan daken en braakliggende gronden (trede 1). De gemeente geeft echter in het beleid aan dat dit niet voldoende is om aan de doelstelling voor de invulling van de energietransitie te voldoen. Daarom kijkt de gemeente ook naar het landelijk gebied.

Binnen het landelijk gebied gaat de voorkeur uit naar pauzelandschappen en locaties langs infrastructuur mits deze niet in waardevol landschappen vallen (trede 2). Vervolgens wordt er gekeken naar locaties waar meervoudig ruimtegebruik mogelijk is. Hierbij kan gedacht worden aan combinaties tussen opwekking van duurzame energie met andere functies als waterberging, natuur- en landschapsontwikkeling en uitbreiden van recreatieve waarden (trede 3). Tot slot worden productieve landbouwgronden in principe uitgesloten voor toepassing van zonneparken of enkel in uitzonderlijke gevallen met als voorwaarde dat de omkeerbaarheid naar agrarisch grondgebruik gegarandeerd wordt (trede 4).

Toepassing gemeentelijke zonneladder

In de beleidsnota Zonne-energie (2021) geeft de gemeente aan dat slechts 9% van de elektriciteitsbehoefte van Bernheze uit zonnepanelen op daken wordt gehaald. De potentie op trede 1 van de gemeentelijke zonneladder is dus beperkt. Er zijn daarom ook zonneparken in het landelijk gebied nodig.

Het zonnepark Bleekseweg ligt langs infrastructuur. De definitie van infrastructuur is volgens de Omgevingswet “Wegen en vaarwegen, waaronder routenetwerken voor wandelen, fietsen en varen, spoorwegen, havens, luchthavens, energie-infrastructuur, telecommunicatie-infrastructuur, buisleidingen, openbare hemelwater- en ontwateringsstelsels en vuilwaterriolen, infrastructuur voor watervoorzieningswerken als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de drinkwaterwet en andere vitale infrastructuur.” Aan de noordzijde ligt de weg Huis Deelen en langs de westzijde grenst het zonnepark aan de Bleekseweg. Hiermee valt dit zonnepark onder trede 2 van de gemeentelijke zonneladder.

Ook is er sprake van meervoudig ruimtegebruik bij dit initiatief. Met dit zonnepark, gesitueerd op percelen die in gebruik zijn als grasland en niet voor andere intensieve agrarische activiteiten, wordt de opwekking van duurzame energie gecombineerd met een ecologische-, recreatieve- en landbouwfunctie (zie paragraaf 3.2.2). Dit is trede 3 van de zonneladder.

Provinciale zonneladder

Beschrijving provinciale zonneladder

De Provinciale Staten van de provincie Noord-Brabant heeft medio november 2020 de motie 'Voorrang voor zon op dak' aangenomen waarin gemeenten wordt verzocht zonnedaken voorrang te geven boven grondgebonden zonneparken. Met de motie stelt de Provinciale Staten dat gemeenten voor de realisatie van zonneparken de zonneladder, zoals opgenomen in het provinciaal beleidskader[1], nadrukkelijk moeten toepassen.

Zonneladder

De zonneladder geeft aan in welke prioriteitsvolgorde en op welke locaties zonneparken het beste gerealiseerd kunnen worden. Hierbij geldt geen volgtijdelijkheid: de eerste trede van de ladder hoeft niet volledig te zijn afgerond voordat verdergegaan mag worden op de volgende trede. De zonneladder bestaat uit vier treden, waarbij de eerste trede de meest wenselijke is en de vierde trede de minst wenselijke:

- Trede 1: Daken en onbenutte gebouwde locaties en op infrastructurele werken;
- Trede 2: Langs infrastructurele werken, langs industriële plassen en pauzelandschappen;
- Trede 3: Langs stads- of dorpsranden, minder efficiënte landbouwgrond, andere plassen, buffer rondom natuurgebieden en recreatiegebieden;
- Trede 4: Productieve landbouwgrond en natuurgronden.

Het toepassen van de zonneladder houdt in dat de behoefte aan grondgebonden zonneparken in het landelijk gebied onderbouwd en gemotiveerd moet worden, met zorgvuldig ruimtegebruik als basis.

Zonneparken in het landelijk gebied zijn toegestaan als onderzoek aantoont dat de doelstellingen voor het opwekken van duurzame energie niet behaald kunnen worden met:

- Andere vormen van duurzame energie;
- Binnen stedelijk gebied;
- Door meervoudig ruimtegebruik in landelijk gebied of binnen bestaand ruimtebeslag op bouwpercelen;
- Op gronden aansluitend op stedelijk gebied.

Toetsing provinciale zonneladder

Andere duurzame energiebronnen

Bij de onderbouwing van de zonneladder ligt ook een relatie met de mogelijkheden van duurzame energie door wind. Uit het rapport 'Energieverbruik en besparingspotentie regio NOB' is de technische potentie van windenergie voor de gemeente Bernheze 53 TJ per jaar is, ofwel circa 0,0147 TWh. In de technische potentie is geen rekening gehouden met sociale of economische factoren en aftrek

[1] In grote lijnen vastgelegd in de Brabantse Omgevingsvisie en vertaald in beleidsregels in de Interim Omgevingsverordening (IOV) en met de inwerkingtreding van de Omgevingswet in de Omgevingsverordening.

vanwege de radartoetsingsvlakken. Uit de analyse 'Kansen Windenergie RES-regio NO-Brabant in relatie tot beperkingen i.v.m. de luchtvaart' van To70 van november 2022 blijkt dat de kansrijkheid van het plaatsen van windturbines door beperkingen voor radarverstoring en deels vliegveiligheid in de gemeente Bernheze zeer klein (vrijwel onmogelijk) is.

Potentie zonnedaken en restgronden (trede 1 en 2)

In de beleidsnota Zonne-energie (2021) geeft de gemeente aan dat slechts 9% van de elektriciteitsbehoefte van Bernheze uit zonnepanelen op daken kan worden gehaald. Voor de potentieberekening van zonnedaken is gebruik gemaakt van de zonnescan die de provincie Noord-Brabant heeft laten opstellen. Uit de zonnescan blijkt dat de technische potentie[2] van grootschalige zonnedaken[3] voor de gemeente Bernheze 195 TJ per jaar is, ofwel circa 0,054 TWh. In deze cijfers is nog geen rekening gehouden met sociale of economische factoren en aftrek vanwege draagkracht van de constructie. Uit de analyse 'Kansrijke daken en parkeerplaatsen voor zonnestroom in Nederland' van Generation.Energy van september 2023[4] blijkt dat in de gemeente Bernheze 43,1% van het technisch potentieel oppervlak (daken en parkeerplaatsen) kansrijk of beperkt kansrijk (daken met één belemmering, zoals: aanwezigheid van asbest, belemmeringen in dakconstructie of aparte dakvorm of dakramen) is voor zonne-energie[5].

Uit onderzoek van Pondera Consult en Warmte Transitie Makers, in opdracht van de RES Noordoost Brabant blijkt dat de potentie voor zon op dak en restgronden in de gemeente Bernheze beperkt is. Voor de potentieberekening van zon op restgronden (braakliggende gronden, pauzelandschappen en langs infrastructurele werken) is gebruik gemaakt van de Kaartviewer Geodan die is opgesteld in opdracht van het Nationaal Programma RES. Uit de kaartviewer blijkt dat de potentie van zon op restgronden voor gemeente Bernheze 1 TJ per jaar is, ofwel circa 0,00028 TWh. Uit hetzelfde onderzoek blijkt dat hetzelfde speelt voor de regio NOB als geheel. De totale regionale potentie van treden 1 en 2 van de zonneladder bedraagt 0,987 TWh ten opzichte van de regionale opwekdoelstelling van 1,6 TWh.

In de Gemeente Bernheze zijn een aantal voormalige stortplaatsen te vinden. Hier zijn de mogelijkheden echter ook zeer beperkt (<0,01ha). Hieronder zijn de voormalige stortplaatsen benoemd, inclusief de potentie.

- Berghemseweg - golfbaan (potentie 0ha)
- Schayksedreef - natuur in landschap van de Peelhorst (potentie 0ha)
- Vorstenbosch - bestaande bosaanplant (potentie 0ha)
- Lendersgat - dekzandrug, dus volgens beleid max 3ha. De voormalige stortplaats is echter maar 0,1ha. Hier moet ook nog landschappelijke inpassing plaatsvinden, waardoor er netto minder overblijft (potentie 0,08ha)
- Justitieweg - bestaande bosaanplant (potentie 0ha)
- Aa- Brugstraat - bestaande bosaanplant (potentie 0ha)

[2] In de technische potentie is rekening gehouden met het omzettingsrendement van zonnepanelen, met schaduw en met het feit dat een oppervlak meestal niet volledig bedekt kan worden met panelen.
[3] Zon op woningdaken (kleinschalig) telt mee voor de regionale besparingsopgave omdat deze opgewekte elektriciteit voornamelijk rechtstreeks in de woning ("achter de meter") wordt gebruikt waardoor de totale elektriciteitsvraag (aan het net) afneemt.
[4] Kansrijke daken en parkeerplaatsen voor opwek met zonnepanelen in beeld (rvo.nl)
[5] Dit betreft het totaal technisch potentieel dakoppervlak, inclusief kleinschalig zon op dak en parkeerplaatsen. De cijfers van de technische potentie van grootschalige zonnedaken en het percentage kansrijke en beperkt kansrijke daken zijn daarom niet direct te vermenigvuldigen maar de analyse laat wel zien dat de daadwerkelijke potentie van grootschalige zonnedaken naar beneden bijgesteld moet worden.

- Heeswijk (nabij de Aa) - bestaande bosaanplant (potentie 0ha)

Uit bovenstaande analyse blijkt dat in de regio NOB en in de gemeente Bernheze onvoldoende ruimte is op daken en op restgronden (trede 1 en 2) om in de opwekdoelstellingen te voorzien. Ontwikkelingen in het landelijk gebied zijn hierdoor noodzakelijk.

Potentie zonneparken grenzend aan stedelijk gebied (trede 3)

Aangrenzend aan stedelijk gebied zijn de mogelijkheden voor zonneparken ook beperkt. In het ruimtelijke beleid zonneparken van de gemeente Bernheze staat dat er in de gemeente op verschillende plekken sprake is van verweving van de bebouwing met het omliggende landschap. De toepassing van zonneparken ligt hier volgens datzelfde beleid niet voor de hand. In de dorpsranden zullen zonne-initiatieven meer zichtbaar zijn voor bewoners van de betreffende kernen. In de gemeente Bernheze zijn vijf plaatsen die zijn gekenmerkt als stedelijk gebied.

1. Heesch: het stedelijk gebied van Heesch wordt begrensd door de landschapstypen dekzandrug en landschap van de Peelhorst. Voor de Peelhorst geldt dat grote delen van dit landschapstype zijn uitgesloten volgens het ruimtelijke beleid zonneparken van de gemeente Bernheze, omdat een groot deel tot het natuurnetwerk behoort. Daarnaast zijn in dit landschapstype volgens het beleid geen grootschalige zonneparken toegestaan in verband met de kleinschaligheid van de gemiddelde kavelmaat. Voor het landschapstype dekzandrug (max 3ha volgens beleid) geldt hetzelfde. De gemiddelde kavelmaat is hier echter nog kleiner. De mogelijkheden voor zonneparken zijn hier dus zeer beperkt.
2. Nistelrode: het stedelijk gebied van Nistelrode wordt begrensd door de landschapstypen dekzandrug en de Peelhorst, waar de mogelijkheden voor een zonnepark beperkt zijn. Daarnaast wordt Nistelrode bijna in zijn geheel omringd door gebieden met aardkundige en/of groenblauwe waarden, waar volgens de provinciale Omgevingsverordening geen ruimte is voor zonneparken. De mogelijkheden voor zonneparken zijn hier dus zeer beperkt.
3. Loosbroek: het stedelijk gebied van Loosbroek wordt begrensd door de landschapstypen dekzandrug en dekzandvlakte, waarvan een deel ligt in het landschappelijk karakteristieke gebied Venhof. Voor het landschapstype dekzandrug geldt dat er slechts zonneparken tot 3ha zijn toegestaan en voor het gebied Venhof geldt dat er geen zonneparken zijn toegestaan. In Loosbroek is geen aansluitpunt van Enexis gesitueerd. De mogelijkheden voor een zonnepark grenzend aan het stedelijk gebied van Loosbroek zijn dus zeer beperkt.
4. Vorstenbosch: het stedelijk gebied van Vorstenbosch wordt grotendeels begrensd door het landschapstype dekzandrug (max 3ha volgens het beleid). Een klein deel wordt begrensd door het landschapstype dekzandvlakte (max 10ha volgens het beleid). Er is geen aansluitpunt van Enexis in de buurt van Vorstenbosch. Het zuiden van Vorstenbosch bestaat uit gebied met groenblauwe waarden, waar volgens de provinciale Omgevingsverordening geen zonneparken zijn toegestaan. De mogelijkheden voor een zonnepark grenzend aan het stedelijk gebied van Vorstenbosch zijn dus zeer beperkt.
5. Heeswijk-Dinther: het stedelijk gebied van Heeswijk-Dinther wordt grotendeels begrensd door het landschapstype beekdallandschap. Hier zijn volgens het ruimtelijk beleid zonneparken van de gemeente Bernheze geen zonneparken toegestaan. Een klein deel van het stedelijk gebied wordt begrensd door het landschapstype dekzandrug (max 3ha volgens het beleid). Hier zijn grootschalige zonneparken niet toegestaan. Aan veel zijden wordt Heeswijk-Dinther begrensd door gebieden met groenblauwe waarden, waar volgens de provinciale Omgevingsverordening

geen zonneparken zijn toegestaan. De mogelijkheden voor een zonnepark grenzend aan het stedelijk gebied van Heeswijk-Dinther zijn dus zeer beperkt.

Het meeste stedelijke gebied in de gemeente Bernheze wordt begrensd door de landschapstypen dekzandrug, Peelhorst en beekdallandschap. In deze landschapstypen zijn geen of slechts kleinschalige zonneparken mogelijk. De haalbaarheid van kleinschalige zonneparken is laag. Uit de ingediende initiatieven bij de gemeentelijke tender blijkt ook dat de mogelijkheden voor zonneparken grenzend aan stedelijk gebied beperkt zijn. Er zijn namelijk niet voldoende initiatieven ingediend om de gemeentelijke duurzaamheidsopgave in te vullen met deze initiatieven. Om die reden zijn ook initiatieven in landelijk gebied geselecteerd.

Daarnaast heeft de gemeente ook een woningbouwopgave. In de woonvisie uit 2021 is opgenomen dat de gemeente Bernheze 1160 nieuwe woningen wil realiseren. Deze woningen worden verdeeld over alle woonkernen. Deze woningen moeten voornamelijk worden gerealiseerd grenzend aan de bestaande woonkernen. Dit beperkt ook de mogelijkheden voor zonneparken grenzend aan bestaand stedelijk gebied.

Op basis van bovenstaande informatie kan beargumenteerd worden dat zonneparken in het landelijk gebied nodig zijn om de opgave te halen, omdat de mogelijkheden voor andere vormen van duurzame energie, de mogelijkheden voor zonneparken binnen stedelijk gebied en de mogelijkheden voor zonneparken grenzend aan stedelijk gebied te beperkt zijn.

Dit zonnepark initiatief is gesitueerd op percelen die momenteel gebruikt worden als grasland en niet voor andere intensieve vormen van landbouw. Het zijn daardoor minder efficiënte landbouwgronden. Daarnaast wordt er ingezet op meervoudig ruimtegebruik middels ecologisch en recreatief medegebruik. De locatie leent zich hier goed voor, doordat de locatie de bestaande ecologische verbindingszone tussen de Grote Wetering en de Bleeken versterkt en aansluit bij een nieuw te realiseren wandelroute.

Conclusie

De mogelijkheden voor opwekking van duurzame energie op daken en op restgronden (treden 1 en 2) zijn in de gemeente Bernheze onvoldoende om in de opwekopgave te voorzien. Er is in de gemeente Bernheze een behoefte aan grondgebonden zonneparken in het landelijk gebied om het gemeentelijk aandeel in de regionale opwekopgave te realiseren. Ook is er onvoldoende potentie grenzend aan stedelijk gebied of in de vorm van andere vormen van duurzame energie. Met voorliggend plan wordt beoogd een bijdrage te leveren aan de productie van duurzame energie (9,9 MWp) die past binnen de gemeentelijke opwekopgave (15,7%), de RES en de provinciale en nationale klimaatdoelstellingen. Doordat dit initiatief inzet op meervoudig ruimtegebruik, is gesitueerd op minder efficiënte landbouwgrond en ligt langs infrastructuur, valt dit initiatief onder trede 3 van de zonneladder.

Hierbij kan nog worden opgemerkt dat de zonneladder in regionaal perspectief (en niet enkel binnen de gemeentegrenzen) beschouwd mag worden[6]. De technische potentie in RES NOB van treden 1 en 2 van de zonneladder bedraagt 0,987 TWh ten opzichte van de regionale opwekdoelstelling van 1,6 TWh. Ook in de regio NOB is er een behoefte aan grondgebonden zonneparken in het landelijk gebied om de opwekopgave te realiseren.

[6] Als staat beschreven in de memo van de Gedeputeerde Staten gericht aan de Provinciale Staten op 18 februari 2019.